

Російська література переживала подібний “філософський” стан раніше української літератури. На початку 90-х років Д.Мережковський уперше проголосив три ознаки нової літератури: містифікованість, розвиток символістичного початку та її надзвичайну піднесеність натхненність. Найголовніші вимоги символістів М.Вороний своєрідно інтерпретував, він не намагався штучно, фальшиво, скопіювати нову французьку тенденцію та аналог її російський. У літературно-символістичних поглядах Д.Мережковського приділяється увага аналізу художнього враження – висновку, який за допомогою універсальності символів та фантастико-містифікованого змісту повинен виникати у читача. Але – і це відчув М.Вороний – український читач не був підготовлений до сприйняття такої форми літератури. Йому не можна було нав’язувати нове осмислення літературного процесу, тільки поступовими кроками слід було, на думку М.Вороного, еволюціонізувати його свідомість.

Таким чином, народжувалась нова естетика із своїми незвичайними канонами, вимогами, критеріями. Письменники переглядали традиції XIX століття і відмовлялися від реалістичних мотивів у мистецтві. Найбільшу увагу надавали інтуїції, почуттям, людській особистості. Є.Ренар писав: “Реалізм, ідеалізм – все це туман, кризь який сліпий шукає істину”. Основа естетики цієї пори – розуміння єдності світу, який являє собою синтез об’єктивної реальності і суб’єктивності сприйняття.

Джерела та література

1. Андреев Л.Г. Импрессионизм. – Москва: «Современник», 1980. – 245 с.
2. Белый А. Критика. Эстетизм. Теория символизма. в 2 т. – Москва: «Искусство», 1994. – Т.1. – 478 с.
3. Білецький О.І. Двадцять років нової української лірики (1903-1923) // Плуг. – 1924. – № 1. – С. 157–185.
4. Білецький О.І. Микола Вороний // Червоний шлях. – 1929. – №1. – С. 158–173.
5. Верлен П. Лирика. – Москва: «Худ.лит.», 1969. – 190 с.
6. Воловець Л.І. Из-за брами невідомості // Українська мова і література в школі. – 1991. – №3. – С. 43–47.
7. Вороний м. Поезія. Переклади. Критика. Публіцистика. – Київ: «Наукова думка», 1996. – 699 с.
8. Гундарова Т. Європейський модернізм чи європейські модернізми? // Слово і час. – 1995. – №2. – С. 28–31.
9. Гундарова Т. Про явлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів: «Каменяр», 1997. – 297 с.
10. Гуць М.В. Рік великих талантів. // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 12. – С. 176–316.
11. Коряк В. Місто в українській поезії //Шляхи мистецтва. – 1921. – № 2. – С. 118–128
12. Сулима М. Історія українського письменства. Конспект. – ДВУ. – 1923. – 28 с.
13. Щурат В. Французький декаденизм в польській і великоруській літературах // Зоря. – 1896. – С. 176–216

Косенко О.П. ЗАЛЕЖНІСТЬ МІРИ КОМЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЕСЛІВ ВІД ЇХ ГРУПОВОЇ СЕМАНТИКИ

Лінгвісти давно займаються дослідженням взаємодії різних рівнів мовної структури, а саме лексики й граматики. Ще акад. В.В. Виноградов зазначав, що “вивчення граматичного устрою мови без урахування його лексичної сторони, без урахування взаємодії лексичних та граматичних значень неможливе” [4, с.16].

Питання про вплив лексичної семантики на функціонування морфологічних категорій розглядалося не один раз в лінгвістичній літературі (В.Н. Ярцева, С.Д. Кацнельсон, М.Д. Андреев).

Зокрема, ця залежність досліджена на матеріалі англійської мови на прикладах категорій дієслівного виду та часової віднесеності С.Я. Литваком [7], на матеріалі німецької мови на прикладі категорії коментабельності А.М. Малявіною [8]. На основі цих даних ми зробили припущення про залежність міри коментабельності дієслів від їх групової семантики в англійській мові.

Термін “коментабельність” був уведений проф. М.Д. Андреевим і визначається як здатність дієслова приєднувати підрядне речення зі сполучником “що”(англ. “that”) [1, с. 82]. Наприклад:

The photographer told me that they would be ready at five-thirty...(Irwin Shaw)

An analysis... showed that the value of such transactions is likely to rise to £ 3 billion. (The Times)

Одні дієслова вживаються як коментабельні частіше, а інші – рідше. Отже, ми можемо говорити про те, що різні дієслова мають різний ступінь реалізації коментабельності, або різну міру коментабельності. Для досліджуваного матеріалу ми вживаємо поняття категоріальної міри, яке характеризує ступінь кількісної реалізації певного мовного явища в тексті [1, с.72]. Категоріальна міра коментабельності (КМК) може бути виражена у дрібних числах або процентах.

Для того, щоб перевірити припущення про залежність МК дієслів від їх групової семантики, ми провели дослідження на матеріалі субмов художньої прози (ми ділимо її на авторське мовлення (АМ) та діалогічне мовлення (ДМ)) та міжнародної хроніки. Ми розуміємо субмову як “сукупність мовних одиниць, відношень та мовленнєвих пропорцій між ними, що задані тематично однорідною галуззю соціального функціонування мови” [2, с.23], як підсистему, що, на думку Ю.М. Скребнева, складається з трьох різновидів мовних одиниць:

- 1) абсолютно специфічних одиниць, які властиві саме цій субмові;
- 2) відносно специфічних одиниць, які можуть належати одній чи кільком субмовам;
- 3) неспецифічних одиниць – загальних для всіх потенціальних субмов національної мови [9, с. 33].

Ми взяли вибірки з творів британських та американських письменників II половини XX ст.(John Fowles, Irwin Shaw, Margaret Bingley та ін.) та з оригінальних газет періоду 1989–2003 pp.(The Daily Telegraph, The Times, USA Today та ін.). Вибірki були по 1000 дієслів з 10 джерел у кожній субмові. Кіль-

кість коментабельних дієслів (КД) для АМ склала 438, для ДМ – 1455, для міжнародної хроніки – 1457. З метою перевірки надійності отриманих результатів ми вираховували оцінки достовірності – абсолютне квадратичне відхилення (АКВ) та відносне квадратичне відхилення (ВКВ). Якщо ВКВ не перевищує 30%, це дозволяє проводити дослідження у вибраному напрямку, і результати вважаються достовірними [5, с. 58]. Середня міра коментабельності дорівнює частці від ділення середньої арифметичної величини КД на кількість елементів у вибірці.

Для субмови художньої прози вона склала $AM = 0,044 \pm 4,4$; $DM = 0,146 \pm 10,8$; для субмови міжнародної хроніки – $0,146 \pm 18$.

Як бачимо, величини КМК субмов АМ художньої прози ($0,044 \pm 4,4$) та міжнародної хроніки ($0,146 \pm 18$) не накладаються одна на одну, що дозволяє розглядати їх як одну із імовірно-диференціальних ознак, за якими протиставлені субмови. Міри коментабельності субмов ДМ художньої прози та міжнародної хроніки майже збігаються ($0,146 \pm 10,8$ та $0,146 \pm 18$) і набагато перевищують МК субмови АМ. Можливо, це пояснюється частим вживанням в обох субмовах дієслів комунікації, які потребують підрядного речення. Наприклад:

Tony Blair...said that Britain...has "a duty to see justice is done" to the ethnic Albanians in Kosovo. (The Daily Telegraph)

I told myself that these were not my clothes... (Len Deighton)

Очевидно, на міру коментабельності впливають різноманітні чинники. Як уже було зазначено, ми припускаємо, що міра коментабельності залежить від групової семантики дієслів.

Для перевірки нашого припущення ми визначили КМК дієслів різних семантичних класів, а саме дієслів мовлення та передачі інформації (to explain, to report), дієслів фізичного сприйняття (to see, to hear), дієслів волевиявлення (to demand, to insist), дієслів вказування (to show, to point), дієслів інтелектуальної діяльності (to discover, to think) та дієслів психічної діяльності (to like, to doubt). Семантичні класи були виділені з урахуванням класифікацій, запропонованих А.М. Малявіною [8], І.І. Кравченко [6], М.М. Богдан [3] у німецькій, французькій та українській мовах відповідно. Щодо віднесеності дієслова до того чи іншого семантичного класу, то вона в якійсь мірі умовна і спирається, зокрема, на інтуїцію дослідника.

Для проведення дослідження на матеріалі семантичних класів були зроблені вибірки по 100 дієслів з 10 джерел у кожній субмові.

Були отримані такі результати:

Міра коментабельності різних семантичних класів

Семантичний клас	Субмова	КМК
Дієслова мовлення та передачі інформації	АМ	$0,12 \pm 1,2$
	ДМ	$0,24 \pm 2,2$
	Міжнародна хроніка	$0,37 \pm 4$
Дієслова фізичного сприйняття	АМ	$0,06 \pm 1,2$
	ДМ	$0,11 \pm 1,9$
	Міжнародна хроніка	$0,14 \pm 2,6$
Дієслова інтелектуальної діяльності	АМ	$0,34 \pm 2,4$
	ДМ	$0,41 \pm 3,7$
	Міжнародна хроніка	$0,55 \pm 4,5$
Дієслова волевиявлення	АМ	$0,11 \pm 3$
	ДМ	$0,1 \pm 0,35$
	Міжнародна хроніка	$0,2 \pm 4$
Дієслова вказування	АМ	$0,07 \pm 1,6$
	ДМ	$0,09 \pm 1,75$
	Міжнародна хроніка	$0,41 \pm 4,8$
Дієслова психічної діяльності	АМ	$0,06 \pm 1,2$
	ДМ	$0,03 \pm 1$
	Міжнародна хроніка	$0,31 \pm 2,3$

Як бачимо, КМК семантичних класів у ряді випадків суттєво відрізняються від середньої субмовної. У дієслів мовлення та передачі інформації в субмові міжнародної хроніки вона майже в 2,5 рази більше. Це цілком природно: в газетах висловлювання тієї чи іншої особи часто передається непрямою мовою - складнопідрядними реченнями, які вводяться сполучником "that". Наприклад:

...he added that some major countries are in recession or close to it. (IMF Survey)

Last week the CBI reported that the financial services sector was in trouble... (The Sunday Times)

У дієслів інтелектуальної діяльності і дієслів мовлення і передачі інформації КМК вище за середню субмовну в усіх трьох субмовах. Напевно, це пов'язано зі специфікою семантики дієслів цього класу, які потребують підрядного з'ясувального речення. Наприклад:

The people understand that Saddam Hussein is not a Hitler. (USA Today)

Everybody knows it's perfect for me. (Irwin Shaw)

У дієслів психічної діяльності КМК у субмові ДМ художньої прози набагато менша за середню субмовну. Це можна пояснити тим, що більшість з них потребує після себе прямого додатка, без якого вони є комунікативно-неповноцінними, тому у них валентність до прямого додатка превалює над валентністю до підрядного з'ясувального. Наприклад:

Neither Suzanne nor I believe that she'd hated her for very long.

I never doubted Emma. (Margaret Bingley)

З урахуванням вищевикладеного ми можемо зробити такі висновки:

- міра коментабельності різна в різних субмовах;

- міра коментабельності залежить від групової семантики дієслів.

На наступному етапі ми плануємо перевірити, який вплив на міру коментабельності має індивідуальна семантика дієслів.

Джерела та література

1. Андреев Н.Д. Структурно-вероятностная типология отношений между семантикой слова и его грамматическими категориями // Типология грамматических категорий. Мещаниновские чтения. – М.: Наука, 1975. – С.72–85.
2. Андреев Н.Д. Статистико-комбинаторные методы в теоретическом и прикладном языковедении. – Л.: Наука, 1967. – 403 с.
3. Богдан М.М. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними // УМЛШ. – 1981. – №7. – С.41–48.
4. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учеб. пособие для вузов / Отв.ред. Г.А. Золотова – М.: Высш. шк., 1986. – 640 с.
5. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов и ун-тов. – К.: Ин-т системн. исслед. образования, 1995. – 88с.
6. Кравченко И.И. Сложное предложение с дополнительной придаточной частью во французском языке: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10664. – М., 1972. – 26с.
7. Литвак С.Я. Взаимодействие лексики и грамматики (на материале английского языка) // Нова філологія. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002. – №3(14). – С.74–80.
8. Малявина А.М. Лексико – семантический анализ глагола коментабельности современного немецкого языка: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04.– К., 1987. – 22 с.
9. Скребнев Ю.М. Очерк теории стилистики. Учебное пособие для студентов и аспирантов филол. фак. – Горький, 1975. – 175 с.

Латышева Е.В.

РОЛЬ КРЫМСКОТАТАРСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ВОЗРОЖДЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И КУЛЬТУРЫ

Над решением проблем, связанных с возрождением культуры крымских татар, работали не только государственные и местные органы исполнительной власти Украины и АР Крым, но и формирующиеся неправительственные организации гражданского общества. Уже с первых дней своей деятельности избранный Курултаем представительный орган Меджлис крымскотатарского народа, а также создаваемые общественные организации стали уделять внимание вопросам образования культурного возрождения. С этой целью в 1991 г. были созданы «Крымскотатарский фонд культуры», Фонд «Крым», а в 1992 г. Крымский республиканский культурный центр крымских татар.

В создании Крымскотатарского фонда культуры большую помощь оказала организация Крымскотатарского национального движения. Основной целью Крымскотатарского фонда культуры ставилась задача возрождения образования на родном языке и культуры. С этой целью в 16 городах АР Крым были созданы филиалы и отделения фонда, организован крымскотатарский молодежный театр, ассоциация композиторов и музыковедов. Фонд также занимался отбором и направлением талантливой молодежи в отечественные и зарубежные вузы. При фонде функционировали научно-практический совет по крымскотатарскому языку, объединяющий писателей, поэтов, журналистов и специалистов в области языка и литературы. Основной задачей центра было и разработка единых требований в использовании языка и его развитие в ближайшей перспективе. По инициативе Фонда культуры в 1991 г. была проведена международная научно-практическая конференция, посвященная просветителю И. Гаспринскому. Особое внимание было уделено переводу крымскотатарского языка на латинскую графику. С этой целью Крымскотатарским фондом культуры и Меджлисом крымскотатарского народа была проведена конференция с участием специалистов-филологов из Украины и зарубежных государств. В это время Фонд поддерживал тесную связь с МО, МК, Реескомнацем, с отделами культуры городских и районных органов исполнительной власти АР Крым [1].

К этому времени в АР Крым сложилась ситуация, когда государственные структуры и общественные организации крымских татар выступали за развитие народного образования. Однако совместное сотрудничество, стремление к диалогу и компромиссам, в исследуемое время, не всегда проявлялось обеими сторонами. Тенденция поиска сотрудничества стала заметной во второй половине 1990-х годов. Она прошла через период взаимного недоверия и непонимания. На это влияло политическая ситуация в регионе.

К сожалению, нужно подчеркнуть, что в сфере развития образования и культуры общественные организации, и прежде всего представительный орган крымскотатарского народа Меджлис, стал также более пристально уделять внимание только во второй половине 1990-х годов. В 1998 г. при Меджлисе крымскотатарского народа был открыт отдел, занимающийся непосредственно проблемой возрождения образования на родном языке. В сентябре 1998 г. на расширенном заседании Меджлиса была определена генеральная линия работы в этом направлении с репатриантами. Одной из основных целей руководители Меджлиса видели в назначении представителя крымских татар на должность заместителя МО АР Крым, а также открытие специального управления при МО, которое бы непосредственно занималось вопросом дошкольного, школьного образования и обучения молодежи в средних и высших учебных заведениях [2]. В решении вопросов, связанных с образовательными задачами школьных учреждений Меджлис поддерживал тесную связь с ассоциацией «Маарифчи».

Для поддержки способной молодежи Меджлисом крымскотатарского народа была утверждена именная стипендия в размере 15 условных единиц для студентов, обучающихся в вузах Украины. Средства выделялись из международной премии ООН им. Ф. Нансена в сумме 100 000 долларов, которая была вручена